

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова атестаційної комісії,
ректор, професор

В. Г. Чернець

_____ 2021 р.

**ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 032 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ**

для здобувачів вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня – доктор філософії
галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Програма комплексного екзамену зі спеціальності 032 Історія та археологія для здобувачів вищої освіти освітньо-наукового рівня доктора філософії на основі вищої освіти та кваліфікації магістр (спеціаліст) / Укладач: Литвин С.Х., зав. кафедри гуманітарних дисциплін, доктор історичних наук, професор. Київ: НАКККіМ, 2021.

ПОГОДЖЕНО:

Директор інституту практичної культурології
 _____ (Дичковський С.І.)

(підпис)

Протокол № 4 від 18 лютого 2021 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Зав. кафедри гуманітарних дисциплін
 _____ (Литвин С.Х.)

(підпис)

Протокол 1 від 17 лютого 2021 р.

Схвалено науково-методичною радою Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Протокол від «16» березня 2021 року № 2

Голова науково-методичної ради _____

(підпис)

Степанюк Л.М.
 (прізвище та ініціали)

«16» березня 2021 року

Пояснювальна записка

Програма випускного екзамену зі спеціальності 032 «Історія та археологія» визначається для аспірантів четвертого року навчання Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, котрі претендують на здобуття вищої освіти освітньо-наукового рівня доктора філософії. Вона містить пояснювальну записку, програми навчальних дисциплін, які виносяться на іспит, критерії оцінювання знань студентів, список основної та додаткової рекомендованої літератури.

Під час комплексного екзамену відбувається перевірка якості знань з таких обов'язкових дисциплін загальної підготовки та дисциплін професійної підготовки як «Філософія науки», «Історія української культури», «Новітня історія світової культури», «Сучасна вітчизняна історіографія та бібліографія історії української культури і мистецтва».

Програма охоплює основні теоретико-методологічні проблеми та емпіричний матеріал згаданих навчальних дисциплін, що дає змогу аспіранту не тільки виявити знання нормативного матеріалу, а й продемонструвати рівень теоретичної підготовки, володіння методологією історичної науки та вимогами до підготовки дисертаційного дослідження, навичками аналітичного мислення, роботи із документальними джерелами та фаховою науковою літературою.

ПРОГРАМИ

навчальних дисциплін, які виносяться на комплексний екзамен

1. Філософія науки

Філософія науки в структурі світогляду та пізнання. Історичні підходи до розуміння ролі філософії у осягненні світу. Структура філософського знання. Основна проблематика філософії та її суперечлива поєднуваність з методологією та предметністю природничо-наукового знання.

Первісні паранаукові вірування: анімізм, фетишизм, тотемізм, магія. Міфологічна основа виникнення філософського світосприйняття у Давній Греції. Пошук першооснови. Логос як закон і як слово. Сократівський переворот у філософії. Метод Сократа і засоби софістів. Платонівська теорія пізнання, політичне вчення Платона та Аристотеля. Проблема третьої людини у Аристотеля як ключовий пункт перетину філософської та науково-теоретичної методології. Ранні протонаукові знання давніх культур: давньоєгипетська протонаукова культура. Ранні пізнавальні здобутки Давнього Дворіччя (месопотамська культура).

Основні досягнення науки новго часу та колізія відмови від релігійної світоглядної парадигми. Релігія, філософія і наука. Традиційні та нетрадиційні методи і принципи пізнання. Релігійне та інтуїтивне пізнання. Гностицизм. Філософсько-наукова квінтесенція соціокультурних, соціополітичних та соціоекономічних складових історичної динаміки суспільного буття Гоббс, Дідро, Рікардо, Пригожин, Тулмін тощо. Формування наукової парадигми класичної картини світу. Декарт, Ньютон Лейбніц. Астрономічні відкриття як рушій наукового розвитку.

Модерн як фундамент сучасного наукового знання. Соціоекономічні теорії XIX-XX століть як зміна парадигму соціального розвитку. Революція у природничих науках рубежа XX сторіччя. Значення відкриттів у сфері психології та наук про людину (Фрейд, Юнг, Вітгенштейн). Науковий переворот доби постмодерну. Основні ідеї та напрямки європейського філософського постмодернізму. Вичерпання парадигми соціального знання та сучасні цивілізаційні виклики.

Проблема калібрування у науково-природничому знанні та її методологічна обмеженість. Осмислення цивілізаційного руху людства крізь призму синтетичного підходу до визначення основних засобів, мети та наслідків пізнання і діяльності. Трансмутація і мультиВсесвіт.

Структура (напрями наукових досліджень) історичної культурології: теорія пізнання історичної динаміки культури; історична антропологія (реконструктивне моделювання історичних явищ культури та їх систем); культурологічне народознавство; історія спеціалізованих галузей культури; історія соціальної взаємодії (образи, ритуали, вербальні і невербальні мови комунікації, етикет та ін.); культурна компаративістика (типологізація культурного виміру буття

людства): позитивістський, функціональний, постмодерністський, структурно-функціональний, феноменологічний, конфліктологічний, детерміністичний.

Методологічні підходи до вивчення історико-культурних взаємовпливів: концепції дифузійнізму, функціоіналізму, детермінізму.

Метод зіставлення культур.

Принципи культурології: цілісності та культурно-історичного підходу.

Основні методи теоретичних і науково-практичних досліджень в історико-культурологічній сфері. Методи, пов'язані з розуміючим входженням в культуру: методи польової етнографії (опис, класифікація, метод переживання та ін), спостереження тощо. Історико-пізнавальні методи: порівняльно-історичний, системний, порівняльний, типологічний, аналізу текстів (наративний), герменевтичний. Семіотичний, біографічний (просопографічний), психологічний метод, моделювання (асоціативне та функціональне) структурно-функціональний підхід, факторний і компонентний аналіз, моделювання із застосуванням математичного аналізу, контент-аналіз.

2. Історія української культури

Поняття, структура, функції культури. Духовна та матеріальна культура. Історико-культурний процес. Світова та національна культура. Взаємозв'язок культури з іншими Сферами людської діяльності та їх взаємовплив. Наукові дослідження української культури. Періодизація історії української культури.

Матеріальна культура первісної доби (палеоліт, мезоліт, неоліт). Неолітична революція. Мистецтво та релігія первісності (анімізм, фетишизм, тотемізм, магія). Трипільська культура та її особливості. Культура кіммерійців. Культура скіфської доби. Мистецтво та релігійні вірування сарматів. Культура античних міст-держав на території України. Проблема походження слов'ян. Зарубинецька та черняхівська культури. Релігійні вірування та міфологія давніх слов'ян.

Історичні умови розвитку культури доби Київської Русі. Культура Київської Русі крізь призму взаємовідносин Схід - Захід (кочовий світ, Візантія, Європа, Близький Схід). Християнізація Русі та її значення для розвитку української культури. Формування соціальної структури та політичної влади. Церква як рушійна сила культурного розвитку Київської Русі. Загальна характеристика мистецтва Київської Русі (архітектура, книжкова справа, музика, живопис, декоративно-прикладне мистецтво).

Писемність, література, літописання, освіта, наукові знання, право.

Поява козацтва та його значення для розвитку української культури. Вплив гуманістичних та реформаційних ідей в Україні. Розвиток освіти та книгодрукування. Релігійні процеси в Україні в умовах протистояння Заходу та Сходу (боротьба за Київську митрополію, рух братств, Берестейська унія, відновлення та реформування православ'я Петром Могилою). Полемічна література. Становлення української культури XIV – середини XVII ст. як синтез здобутків візантійської та західноєвропейської культур (архітектура, образотворче мистецтво, музика та театр).

Становище українських земель у середині XVII – XVIII ст. Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво. Формування ідеологеми «Київ – другий

Єрусалим» та її значення для розвитку національної та релігійної самосвідомості. Київський культурний центр. Розвиток історичної самосвідомості. Особливості українського бароко (архітектура, література, музика, театр).

Причини, передумови та періодизація українського національного відродження. Вплив ідей романтизму на українську культуру. Слобожанщина – центр національного відродження України. «Історія Русів». «Енеїда» І. Котляревського. Початок національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця». Процес націоналізації української греко-католицької церкви. Кирило-Мефодіївське товариство та ідея єдності слов'янських народів. Тарас Шевченко – ідеолог модерної України.

Реформи 1860-1870-х років у Російській імперії та їх вплив на соціально-економічний та політичний розвиток України. Зародження націоналізму. Громадівський рух. Галичина – український П'ємонт. Роль Івана Франка у національно-культурному русі. Михайло Грушевський і його роль у розвитку української національної культури. Вплив реалізму на розвиток українського мистецтва (література, театр, музика, живопис). Традиція та «модерн» в українській культурі кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Характеристика етапів культурного розвитку культури новітнього періоду. Визначення понять: «модерн», «модернізм», «постмодернізм». Напрями та течії модернізму. Загальні принципи постмодернізму. Особливості розвитку культури і мистецтва на початку ХХ століття.

Відродження української мови й шкільництва як головне завдання освітньої політики Центральної Ради. Українізація вищої школи. Відкриття Академії мистецтв - першої вищої художньої школи в Україні. Діяльність викладачів Академії.

Функціонування українського національного театру під керівництвом І. Мар'яненка, театральні колективи М. Садовського, започаткування Л. Курбасом «Молодого українського театру». Заснування Української академії наук (УАН) - головного осередку наукових знань і фундаментальних досліджень. Перший президент УАН В. Вернадський. Видатні вчені - члени академії наук: Д. Багалій, С. Тимошенко, М. Кащенко, С. Смаль-Стоцький, А. Кримський, М. Туган-Барановський. Розширення мережі вищих навчальних закладів. Архітектурна спадщина В. Городецького. Творчість видатного українського графіка Г. Нарбута. Реалістичні традиції живописця О. Мурашка.

Форма та зміст політики українізації. Історичні, соціальні, політичні, культурні чинники проведення політики українізації. Принципи культурної політики більшовиків. Загальна характеристика етапів українізації.

Загальна характеристика шкільної політики. Організація національної преси, книговидавництва.

Пожвавлення літературного життя в період українізації. Літературні напрями та їх репрезентанти. Неокласики, неосимволісти, панфутуристи. Внесок у розвиток письменства М. Хвильового, П. Тичини, В. Сосюри.

Театральне мистецтво, початки кіномистецтва і музична культура. Розквіт професійного театального мистецтва. Провідні вітчизняні діячі І. Мар'яненко, М. Заньковецька, П. Саксаганський, Н. Ужвій, Г. Юра. Реформаторська діяльність Л. Курбаса. Особливості функціонування мистецького об'єднання "Березиль".

Репертуар українських театрів. Аматорські театри. Створення українського кіномистецтва. Тематика художніх фільмів. Діяльність режисерів П. Чардиніна, В. Гардіна, І. Кавалерідзе. Розвиток документального, науково-популярного й мультиплікаційного кіно. Творчість О. Довженка. Творчість українських композиторів: Л. Ревуцького, Б. Лятошинського, М. Вериковського, В. Косенка. Створення мережі театрів опери та балету.

Архітектура та образотворче мистецтво. Конструктивізм як оригінальне мистецьке явище. Видатні українські художники. Розвиток скульптури: І. Кавалерідзе, О. Архипенко.

Українська культура в роки воєнних випробувань. Культурний геноцид фашистів в Україні. Героїко-патріотична тематика у творчості українських діячів культури: М. Рильського, П. Тичини, В. Сосюри. Досягнення українського кіномистецтва. Культурно-просвітницька діяльність членів організації українських націоналістів.

Українська культура другої половини 1960-1980-х років. Вплив рішень XX з'їзду КПРС на зміну морального клімату в житті суспільства, на розвиток освіти та науки. Реабілітація значної частини репресованих діячів української літератури, повернення їх творчості громадськості. Нова генерація української творчої інтелігенції. Успіхи й недоліки в культурному будівництві під час «відлиги».

Українська культура 1970 -1980-х років в умовах наростання системної кризи радянського суспільства. Формування дисидентського руху творчої інтелігенції як руху національного опору тоталітарному режимові.

Творча діяльність М. Бажана, О. Гончара, Ю. Мушкетика, ГІ. Загребельного, Л. Костенко, І. Драча, Д. Павличка. Напрями вітчизняного кіномистецтва: українське поетичне кіно, міська проза, екранізації, біографічне кіно, психологічна драма, кінокомедія. Творча діяльність С. Параджанова, Ю. Ілленка, Л. Осики, І. Миколайчука, К. Муратової, Р. Балаяна. Музичне мистецтво. Образотворче мистецтво. Художники М. Глущенко, Т. Яблонська, С. Григор'єв. Творчий шлях народного майстра Марії Приймаченко. Успіхи й недоліки в розвитку монументального мистецтва, архітектури та скульптури.

Культуротворчі процеси в Україні в умовах незалежності. Нові умови та тенденції розвитку національної культури в незалежній Україні. Формування законодавчої бази. Позитивні зрушення у сфері культури. Оновлення діяльності й поширення прав культурно-громадських організацій, творчих спілок, об'єднань, підвищення їх ролі в духовному житті народу. Утворення національних культурних центрів. Розвиток культури міжнародних відносин і спілкування.

Розвиток освіти та становище науки. Демократизація системи народної освіти. Реформа загальноосвітньої школи, її недоліки та шляхи виходу із кризового стану. Утворення нових навчальних закладів (ліцеїв, гімназій). Курс на гуманізацію освіти. Приєднання України до Болонського процесу. Стан Книговидавничої справи. Зміна в системі планування, фінансування наукових досліджень, використанні наукових кадрів. Посилення інтересу до досліджень ключових проблем економіки, права, історії, української культури.

Розвиток культури і мистецтва. Орієнтація художньої культури на процес демократизації. Поширення в сучасному українському художньому просторі явищ модернізму і постмодернізму. Поширення видовищних видів мистецтва, поява в національному художньому житті таких явищ, як перфоменс, хепенінг, акціонізм, мистецтво жесту, мистецтво дії, флюксус тощо. Посилення інтересу до джерел національного мистецтва. Піднесення українського народного мистецтва.

Розвиток сучасної української літератури. Класик світового рівня Ліна Костенко, геніальна поетеса і письменник сучасності. Розвиток образотворчого мистецтва. Визначний геній І. Марчук. Його унікальна техніка пльонтанізму. Художники світового рівня Ф. Гуменюк, А. Чебикін. Розвиток унікального жанру «народної картини». Графіка, живопис, інсталяція, перфоманс О. Ройтбурда. Майстер нефігурального живопису А. Криволап. Творчість української художниці Є. Гапчинської. Використання нових технологій: комп'ютер, фото-, відеотехніка, колаж і т. ін.. Мистецтво графіті.

Розвиток театрального мистецтва та здобутки вітчизняного кіномистецтва. Музичне мистецтво: релігійно-духовна тематика (Л. Дичко), М. Скорик, В. Камінський, В. Степурко. Інтенсивний розвиток жанру інструментального концерту. Отримання незалежності популярна музика отримала новий поштовх. Попмузика. Розвиток клубної культури. Нові можливості й знахідки в сучасній архітектурі. Культурна творчість української діаспори.

3. Новітня історія світової культури

Єдність і різноманітність світової культури. Поняття культурної самобутності: культурна спадщина і культурне успадкування. Поняття культурного регіону. Взаємодія і взаємовплив культурних регіонів: синтез, симбіоз, зближення, конфронтація. Європейсько-північноамериканський культурний регіон. Поняття європейської культури та її складові компоненти. Роль античної культурної спадщини у формуванні європейської культури. Християнство як специфічний культурно-історичний феномен та його значення для духовного розвитку Європи. Внутрішньо-регіональні культурно-конфесійні відмінності: романський, германський, слов'янський культурній світи і вплив на них католицизму, протестантизму, православ'я. Роль Європи в історії світової культури. Далекосхідний культурний регіон. Індійський культурний регіон. Арабо-мусульманський культурний регіон. Тропічно-африканський культурний регіон. Латиноамериканський культурний регіон.

Ідея рівноправності культур у сучасному світі. Європоцентризм. Етноцентризм. Антропоцентризм. Основні історико-культурні тенденції першої половини ХХ ст. Періодизація сучасної культури.

Стан розвитку сучасної культури, визначення її характеру та специфіки. Причини кризи культурного процесу та пошуки альтернативних шляхів її подолання і вирішення складних питань. Проблеми глобалізації в культурному вимірі. Основні тенденції сучасної культури народів світу. Сучасна культура як вияв тенденції діалогу і плюралізму. Культурні феномени ХХ століття: Японія,

Китай, арабський Схід, Африка, Латинська Америка. Сучасний світ як культурна єдність в багатоманітті. Моральні, інтелектуальні, естетичні цінності – духовна вісь історії світової культури.

Модернізм як культурний феномен. Особливості мистецького життя ХХ століття: реалістична та модерністська тенденції. Модернізм як культурне новаторство. Сутність модернізму. Філософське підґрунтя модернізму. Ідеї Артура Шопенгауера, Фрідріха Ніцше, Анрі Бергсона, Зигмунд Фройд, Карл Юнг, Жан Сартр, Альберт Камю. Основні риси модернізму: асоціальність, деформації, суб'єктивізм. Художні напрями мистецтва: кубізм, ірраціоналізм, містицизм, фовізм, дадаїзм, футуризм, сюрреалізм, авангардизм, примітивізм, супрематизм, символізм, експресіонізм, абстракціонізм, екшн-пейнтинг.

Основні етапи розвитку країн Східної й Південно-Східної Азії в ХХст. Європеїзація як риса розвитку культури східних країн в ХХст. Доля традиційної культури країн Східної й Південно-Східної Азії в умовах модернізації й вестернізації. Центри впливу на розвиток культурних процесів в країнах Східної й Південно-Східної Азії.

Культурна взаємодія народів світу в ХХ столітті.

«Занепад Європи» і шляхи його подолання. Загальна характеристика літературного розвитку 20-30-х рр. Нові жанри: політичні, романи-памфлети, документальні, інтелектуальний роман і драма, роман-міф.

Авангардистські течії в літературі: кубізм, дадаїзм, сюрреалізм.

Аполінер і сюрреалізм. Сюрреалістична поетика А. Бретона, П. Елюата та літературні маніфести сюрреалізму.

Експресіонізм: витоки, філософські й естетичні заходи. «Лівий» і «правий» експресіонізм. Творчість Ф. Кафки.

Література «потoku свідомості» М. Пруста.

Д. Джойс як творець модерністського роману. Психологічна школа в англійській літературі. (Д. Лоуренс), американський фрейдистський роман (Г. Міллер).

Своєрідність реалізму першої половини ХХст. Філософсько-моралістична проза А. дн Сент-Екзюпері. Роман епопея у творчості Р. Ролана, Т. Драйзера. Творчість Л. Фейхтвангера, Т. Манна, Г. Гессе.

Тема «втраченого покоління» в романах Е. М. Ремарка і Е. Хемінгуей: протест проти війни, концепція кохання.

Роман антиутопія (Г. Уеллс, О. Хакслі, Дж. Оруел): трансформація жанру в літературі ХХ ст. від переоцінки концепції утопічної думки до засудження тоталітаризму.

Західноєвропейська музична культура. Музичні напрями: веризм, символізм, експресіонізм, імпресіонізм. Засновник музичного імпресіонізму Клод Дебюссі. Творчість композитора й піаніста Моріса Равеля. Тенденція розвитку музики ХХст. - перехід від експресіонізму до неокласицизму.

Музична культура народів Північної Європи: норвезький композитор, диригент Едвард Гріг, автор 150 романсів й пісень, «ліричних п'єс», сонат.

Творчий доробок фінського композитора Яна Сібеліуса, засновника національної музичної школи.

Й. Штраус – видатний німецький композитор, диригент. Оперна творчість Штрауса. Оперни «Соломея», «Електра», «Кавалер троянд». – Представники нововіденської школи: Шонберг, А. Берг, А. Веберн.

Особливості розвитку американської музичної культури. Дж. Гервін (1899-1937) – видатний американський композитор ХХст. Основні витoki творчості – негритянський фольклор (блюз, спірічуелс), побутові жанри (пісня, марш), американський джаз. Еволюція творчості. «Рапсодія у стилі блюз» - зразок поєднання симфонічної музики з елементами джазу. «Поргі і Бесс» - перша національна опера США, драма з народного негритянського життя.

Друга світова війна та її вплив на духовну культуру людства. Нова економічна, політична і культурна ситуація у другій половині ХХ ст. Основні напрямки розвитку прогресу. Атомна загроза. Освоєння космосу. Розвиток кібернетики та генетики. Технологічна революція і перехід до інформаційного суспільства. Соціальні й економічні наслідки науково-технічної революції. Філософська антропологія. Теорія постіндустріального суспільства. «Нові філософи». Неоконсерватизм. Неофрейдизм. Екологічна криза. Формування нового планетарного мислення. Екологічна етика.

Історія культури доби постмодернізму. «Постмодернізм» як культурологічне поняття. Реалістична тенденція в культурі другої половини ХХ століття. Особливості постмодернізму: заперечення традицій, норм, цінностей, прагнення до необмеженої свободи. Мистецтво постмодернізму як грандіозний художній експеримент, перехід до нової епохи. Принципи культури постмодернізму: еkleктизм; використання культурної спадщини минулого за допомогою прийомів колажу, цитування, повторення; театралізації; толерантність; багаторівненність.

Популярна та масова культура. Основні ознаки масової культури. Контркультура. Концептуальне мистецтво. Течії концептуалістів: поп-арт, кінетичне мистецтво, ленд-арт, гіперреалізм.

Характерні риси нової культурної епохи (кінець ХХст.).

Театральні напрями, еволюція театру в другій половині ХХст. Умовний поділ театральної культури на «високу» й «низьку». Відомі театри світу: Ковент-Гарден, Опера, «Комеді Франсез», «Театр Єлисейських Полів», Метрополітен-опера, оперний театр у Відні. Функціонування «Театрів Бульварів» (у Парижі), театри на Бродвеї (в Нтрю-Йорку). Різновид театрів – «театр абсурду». Найвідоміші представники цієї течії французькі драматурги – Ежен Йонеско (румун із походження) і Семюель Беккет (походженням ірландець).

Німеччина – осередок сьогоденної театральної Західної Європи. Поняття «театр режисури». Творчість режисерів Юргена Флімма, Клауса Пейманна, Петера Штайна.

Режисерські пошуки у Франції. Філіп Женті. Розвиток театрального мистецтва в Італії, Бельгії, Англії.

Становище американського театру. Визначні драматурги: Артур Міллер, Теннессі Вільямс, Юджін О'ніл.

Своєрідна естетика постмодерністського театру (Д. Мегиш, П. Пейвіс, Д. Крайзенс).

Особливості національних кінематографів. Втілення неореалізму в італійському кіно.

Розквіт філософського, поетичного кінематографу. Творчість Р. Росселіні, Л. Вісконті, А. Антоньйоні, Ф. Фелліні.

Формування головних жанрів політичного кіно і Італії. Домінування національних традицій в англійському кіно. Творчість режисера й актора Лоуренса Олів'є.

Сатиричні стрічки метра сюрреалізму в кіно іспанця Л. Бунюеля. Традиційно популярний у Франції жанр кінокомедії. Сучасний стан світової кіноіндустрії.

Американський провідний кінематограф. Голлівуд – «фабрика марень». Режисери світового визнання: Ф. Коппола, Стенлі Крамер, С. Спілберг, Олівер Стоун. Жанри американського кінематографу: історичні фільми, фантастика, бойовики, пригодницькі стрічки, фільми-катастрофи, мелодрами.

4. Сучасна вітчизняна історіографія та бібліографія історії української культури і мистецтва

Становлення історіографії як науки та навчальної дисципліни. Історіографія як наука, що досліджує розвиток історичної науки та аналізує різні теоретичні підходи та принципи вивчення історії. Предмет та завдання історіографії. Місце історіографії в системі наук. Історіографія історії культури.

Використання загальнонаукових методів (аналізу, синтезу, індукції, дедукції, моделювання, узагальнення, формалізації, абстрагування а також гіпотетичного, та системного методів дослідження в історіографії. Методологія та принципи історичних досліджень. Принцип історизму, об'єктивності, соціального підходу та альтернативності. Конкретно-наукові та прикладні методи історичних досліджень (хронологічний, логічний, синхронний, дихронний, ретроспективний, порівняльний та статистичний). Історико-генетичний; історико-порівняльний; історико-типологічний; історико-системний методи. Культурологічний підхід до історіографії.

Основні поняття історіографії та підходи до їх визначення. Історичні наукові школи, вітчизняна історіографія, історіографічна концепція, історіографічна ситуація, історіографічне джерело, історіографічний процес, історіографічний факт, історіографічний метод, історіографічна модель.

Підходи до визначення поняття «українська культура». Дослідження національної культури як складової світової культури та як самобутнього явища. Особливості дослідження української культури в різні історичні періоди. Сучасні дослідження історії української культури. Дослідження культурних процесів на території сучасної України з найдавніших часів і до сьогодення; вивчення

розвитку української культури у взаємодії з європейською і російською культурами (різні хронологічні періодизації, поділи на території, методологія досліджень, історичні та культурологічні наукові школи).

Методологія дослідження становлення та розвитку мистецтва. Дослідження історії розвитку в Україні основних видів мистецтва з найдавніших часів і до сьогодення. Сучасні мистецтвознавчі та культурологічні дослідження розвитку мистецтва в Україні (різні хронологічні періодизації, поділи на території, види мистецтва, методи досліджень тощо).

Історичні та історіографічні джерела. «Історіографічні джерела» як об'єктивно-суб'єктивний феномен. Основні види історіографічних джерел: міфи, легенди, перекази; аннали, літописи, хроніки; узагальнюючі історичні праці; монографічні дослідження; науково-популярна й навчальна література; матеріали наукових конференцій, з'їздів, симпозіумів тощо; критико-бібліографічна література; матеріали, що відображають творчий шлях і досвід визначних учених; документи тощо. Публіцистика як первісне відображення й узагальнення історичних явищ. Використання політичних та ідеологічних документів для історіографічного аналізу певних історичних періодів.

Етапи роботи з джерелами. Методика пошуку та виявлення джерел. Пошуково-бібліографічна діяльність науковців у бібліотеках, архівах, музеях та в мережі Інтернет. Довідково-пошуковий апарат (алфавітний, систематичний та предметний каталоги, каталоги окремих фондів, каталоги архівних документів, картотеки персоналій, статей періодичних і продовжуваних видань, авторефератів та дисертацій, навчально-методичних видань тощо). Довідково-пошукові системи мережі Інтернет.

Бібліографічні служби в національній системі науково-технічної інформації (НС НТІ). Завдання загальної та спеціальної бібліографії. Науково-допоміжна бібліографія та система науково-допоміжних посібників. Рекомендаційна бібліографія та система рекомендаційно-бібліографічних видань. Бібліографія бібліографії - особливості покажчиків бібліографічних посібників (БП). Методи роботи з бібліографічними довідниками, покажчиками та посібниками.

Бібліографічний опис джерел інформації. Аналітичний опис (опис статті з періодичного видання або частини книги). Методика складання бібліографічного списку до наукової роботи.

Критерії оцінки екзаменаційного випробування

Знання випускників, виявлених на екзаменаційному випробуванні, оцінюються за 100-більною шкалою. Предметною комісією встановлюється оцінка за такими критеріями:

100-91 – «відмінно», отримують аспіранти, які демонструють передбачені навчальними програмами відповідних дисциплін ґрунтовні, систематизовані теоретико-методологічні знання, навички аналізу складного навчального матеріалу та формулювання узагальнень, здатність до творчого мислення, знання порядку та методики підготовки дисертаційної роботи.

90-81 – «добре», передбачає достатнє знання фактичного матеріалу, належне розуміння теоретико-методологічних основ навчальних дисциплін та методики підготовки дисертаційної роботи, водночас – допускає окремі незначні помилки у висвітленні неосновних аспектів відповідних навчальних дисциплін.

80-71 – «задовільно», отримує аспірант, якщо його відповідь висвітлює основний фактичний матеріал, але не демонструє належного теоретико-методологічного рівня його осмислення, містить певні помилки (неточності) у висвітленні змісту навчальних дисциплін, які виносяться на комплексний іспит.

70-0 – «незадовільно» ставиться при відсутності систематичних знань та теоретичних уявлень за основними змістовними аспектами навчальних дисциплін, які виносяться на комплексний іспит.

Основна рекомендована література:

1. Алексеев Ю.М., Кравченко Н.М., Крижанівська В.В. Вступ до історії. Курс лекцій. К.: КСУ, 2008. 296 с.
2. Багацький Л.І., Кормич Л.І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХст.: Навч. посібник. К., 2012. 304 с.
3. Богдашина О.М. Джерелознавство історії України: теорія, методика, історія. Навчально-методичний посібник. Харків: Тарбут Лаам, 2005. 192 с.
4. Ващенко В. Лекції з історії української історичної науки другої половини ХІХ-початку ХХ століття. Дніпропетровськ, 1998. 120 с.
5. Греченко В. А., Чорний І. В., Кушнерук В. А., Режко В. Історія світової та української культури: Підруч. для вищ. закл. освіти. К.: Літера, 2014. 464 с.
6. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. Львів, 1999. 227 с.
7. Історія світової та української культури: навч. посіб. /за ред. Іванова К. А. Харків, 2012. 517с.
8. Історія України ХХ-початку ХХІ століття: навч. посіб. /за ред.: В.А. Смолія. Київ: Знання, 2004. 582с.
9. Історія української культури: в 5 т. /гол. редкол. Б.Є. Патона та ін. Київ: Наукова думка, 2001–2012.
10. Історичне джерелознавство: Підручник. / керівн. автор. кол. Я. С. Калакура.К.: Либідь, 2002. 436 с.
11. Калакура Я.С. Українська історіографія: Курс лекцій / Авт.: Я.С. Калакура. К.: Генеза, 2012. 512 с.
12. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. К.: ІУ НАН України, 2013. 566 с.
13. Макарчук С.А. Джерелознавство історії України. Львів: Світ, 2008. 512 с.
14. Нефедов К.Ю. Теорія та практика архівної справи. Навчально-методичний посібник. Х., 2009. 348 с.
15. Сіверс В. Філософія науки. К.: НАККІМ, 2017. 148 с.
16. Спеціальні історичні дисципліни: навч. посіб. К.: Либідь, 2008. 520 с.

17. Стефанюк Г.В. Джерела з історії України: опорні конспекти і самостійна робота. Івано-Франківськ, 2013. 127 с.
18. Попович М.В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 2001. 728 с.
19. Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ ст.: здобутки і проблеми. Львів, 2002. 232 с.
20. Українська культура в європейському контексті. К. : Знання, 2007. 680 с.
21. Хома І. Я., Сова А. О., Мина Ж. В. Історія української культури: навч. посіб. Львів: Видавництво Львівська політехніка. 2013. 356 с.
22. Чернець В.Г. Держава і культура: онтологія теоретичного й історичного виміру: монографія. Київ, 2016. 552с.
23. Шейко В. М. Історія української культури: навч. посіб. Київ: Знання, 2013. 271 с.
24. Яковенко Н. Вступ до історії. К.: Критика, 2007.375 с.
25. Ящук Т.І. Філософія історії: курс лекцій. К., 2004.396 с.

Додаткова література:

1. Гаврюшенко О.А., Шейко В.М., Кравченко О.В. Історія культури: навч. посіб. Київ: Кондор. 2006. 763с.
2. Доманська Е. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле К.: Ніка-Центр, 2012. 366 с.
3. Історіографічний словник: навч. посіб. для студ. іст.ф-тів ун-тів / С. І. Посохов, С. М. Куделко, Ю. Л. Зайцева. Х.: Східнорегіон. центр гуманіт-освіт. ініціатив, 2004. 320 с.
4. Етика науки: виклики сучасності: Монографія / М. М. Кисельов, Т. В. Гардашук, С. І. Грабовський та ін. Ніжин.: Видавець ПП Лисенко, 2014. 218 с.
5. Нові підходи до історіописання / за ред. Пітера Берка. 2-ге вид. К.: Ніка-Центр, 2010. 368 с.
6. Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення. Львів: Літопис, 2010. 358 с.
7. Стельмах С. Історична наука в Україні епохи класичного історизму (ХІХ-початок ХХ століття). К., 2005. 312 с.
8. Топольській Є. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації. К.: К.І.С., 2012.400 с.
9. Шульгіна В.Д. Нариси з історії української музичної культури: джерелознавчий пошук: монографія. К.: ДАКККіМ, 2007. 275 с.
10. Юрій М. Ф. Історія світової та вітчизняної культури: навч. посіб. К.: Дакор, 2007. 455 с.

Посилання на електронні ресурси

1. <http://www.nakkkim.edu.ua/ nauka/93-vidannya-akademij> - Національна академія керівних кадрів культури мистецтв.
2. <http://library.nakkkim.edu.ua> - електронний каталог Національної академії керівних кадрів культури мистецтв.
3. 3. <http://nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського;
4. 4. <http://nplu.org/> - Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого.
5. 5. Національна історична бібліотека України:
<http://www.nibu.kiev.ua>.
6. Бібліометрика української науки: <http://www.nbuviar.gov.ua/bpnu/>
7. Інститут історії України НАН України:
www.history.org.ua/index.php?termin=Inst_Grushevskogo_NAN
8. Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України:
<http://www.filosof.com.ua/>
9. Інститут всесвітньої історії НАН України: <http://ivinas.gov.ua/uk>
10. Сайт «Хисторианс»: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/>
11. Всемирная история: history.xsp.ru/
12. Міжнародний комітет історичних наук: www.cish.org/
13. Хронос – всемирная история в Интернете: www.hrono.ru/
14. Электронная библиотека (Україна): www.lib.com.ua/
15. ACLS History E-Books Project (США): www.historyebooks.org/